

Güney Afrika Cumhuriyetinde Geleneksel El Sanatları: Çağdaş Seramik Sanatı ve Sanatçılarından Örnekler

Dr. Öğr. Üyesi Cemalettin Sevim

Makale Geliş Tarihi: 13.06.2019
Yayına Kabul Tarihi: 07.11.2019

Özet

Güney Afrika Cumhuriyeti ya da daha yaygın kullanımı ile Güney Afrika, Afrika kıtasının güneyinde yer alan bir ülkedir. 21. yüzyılda gelenek ve kültürel değerler dünyada giderek önem kazanırken, Güney Afrika pek çok istilaya maruz kalarak Avrupa ülkelerinin sömürgeci altına girmelerine karşın kendi kültür ve geleneksel değerleri özümseyerek yaşam biçimlerini sürdürmektedir. Daha çok siyah tenli insanların yaşadığı ülkede farklı etnik gruplar olmasına rağmen, bu gruplar günümüzde huzur ve sükûnet içinde yaşamayı başarmakta, gelenek ve kültürlerine olan bağlılık; üretmiş oldukları el sanatları, tasarım ve sanat eserlerinde de görülmektedir. Seramik sanatının da gerek geleneksel çömlekçilik boyutu, gerekse çağdaş üretimlerle yoğun olarak sürdürüldüğü ülkede, gelenekselin sürdürülmesi ya da çağdaş versiyonlarla üretilmesi önemle üzerinde durulan konulardan biri haline gelmiştir. Bu çalışmada; Güney Afrika'da el sanatları, geleneksel çömlekçilik ve çağdaş seramik sanatı kültürel açıdan incelenmiş, çağdaş üretim yapan seramik sanatçılarına yer verilmiş, gelenek, kültür, el sanatları, sanat ve seramik sanatı arasındaki ilişki göz önünde bulundurularak değerlendirilmeler yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Güney Afrika, Seramik Sanatı, Çömlekçilik, El Sanatları

TRADITIONAL HANDICRAFTS IN THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA: EXAMPLES FROM CONTEMPORARY CERAMIC ART AND ARTISTS

Abstract

The Republic of South Africa or, more commonly, South Africa, is a country located in the south of the African continent. In the 21st century, while tradition and cultural values have become increasingly important in the world, South Africa has been subjected to many invasions and has been living under European colonialism, but has adopted its own culture and traditional values.

Although there are different ethnic groups in the country where black people live, these groups are able to live in peace and tranquility today; The crafts they produce are also seen in design and artworks. In the country, where the art of ceramics is intensively maintained both with the traditional pottery and with contemporary productions, the continuation of the traditional or the production of it with contemporary versions has become one of the subjects that are emphasized.

In this study; In South Africa, handicrafts, traditional potting and contemporary ceramic art have been examined from a cultural perspective, contemporary artists have been involved in ceramic production, and evaluations have been made considering the relationship between tradition, culture, handicrafts, art and ceramic art.

Keywords: South Africa, Ceramic Art, Pottery, Handicrafts

Giriş

Güney Afrika Cumhuriyeti adından da anlaşılacağı gibi Afrika kıtasının güneyinde 1,219,912 km kare yüzölçümüne sahip bir ülke olup diğer ülkelerden farklı olarak üç adet başkenti bulunur. Bu başkentlerden; Pretoria yürütme, Cape Town yasama, Bloemfontein yargının başkentliğini yapmaktadır. Kültürlerin harmanı olan ülkede 11 adet resmi dil kullanılırken; Hristiyanlık, Müslümanlık ve hiçbir dine inanmayan insanlar birlikte uyum içinde yaşamaktadır.¹

Farklı etnik grupların yaşadığı Güney Afrika Cumhuriyet'inde siyahlar ve beyazlar birlikte modern ve geleneksel bir yaşam tarzını uyum içinde sürdürmektedirler. Değişik ırkları ve kabileleri bünyesinde barındıran Afrika kıtasında çok yoğun yaşayan siyah tenli insanlar görsel olarak birbirlerine çok benzeselerde kabilelerin yaşam tarzları birbirinden farklıdır (Wassing, 1968: 16).

Geçmişte yoğun savaşların olduğu ve köle ticaretinin yapıldığı bu ülkede günümüzde farklı kültürler birbirleriyle hoşgörü içinde yaşamaktadırlar. Bu hoş görü ve içtenlik; kendi etnik kimliklerinin de yansısıyla ürettikleri sanat, tasarım ve el sanatları ürünlerinde de hissedilmektedir. İleri teknoloji kullanılmadan üretilen el sanatı ürünleri ülkenin zengin kültürel mirasını yansıtarak öz benliğini ortaya koymaktadır. Bu üretimlerin arasında seramik sanatı ve tasarım ürünleri başta gelmektedir. Bütün uygarlıkların içinde kendine yer bulmuş olan seramik; farklı şekil ve işlevlerde günlük hayatın içinde yer almış, yer aldığı tüm toplumlarda olduğu gibi Güney Afrika'nın da ekonomik, siyasi ve kültürel gelişiminin göstergesi sayılan unsurlardan biri olmuştur.

Seramik; insan hayatına dahil olduğundan beri pişirim özelliği nedeniyle ilk biçim yapısını koruyarak binlerce yıl sonrasına kadar kalabildiğinden dolayı kolay ulaşılabilen, kullanışlı, bilgiyi geçmişten günümüze aktaran bir sanat dalıdır. Güney Afrika açısından bu sanat dalının diğer el sanatları ile birlikte geçmişlerinden getirdikleri ortak değer, özgünlük ve ayrıcalıkların incelenerek, çağdaş üretimleri ile karşılaştırılması bu makalenin ana konusunu oluşturmaktadır.

Günümüz Güney Afrika Geleneksel El Sanatları

Afrika kıtasının değişik bölgeleri, tarihsel dönemler içerisinde Portekizliler, Hollandalılar, İngilizler, Fransızlar ve Almanlar olmak üzere Avrupa

¹ <http://www.gezimanya.com/guney-afrika-cumhuriyeti> adresinden ve Mayıs 2019'da alınmıştır.

ülkelerinin sömürgesi ve etkisi atına girmişlerdir (Ok, Çeşmecioğlu, 1992:12). İlk dönemlerinde üretilen sanat eserleri Avrupalı meraklılar tarafından Avrupa'ya götürülmüş olup özellikle altından yapılan takı ve objeler daha sonra eritilerek altın madeni olarak satılmış ve eserlerin gelecek kuşaklara aktarımı engellenmiştir (Ezio, 2000: 23).

Güney Afrika; sömürge dönemlerinde uzun bir süre etkisi altında kaldığı ülkelerin kültürü ve disiplini ile yönetilseler de kendi yaşam, kültür ve geleneklerinden ödün vermeyip yaşamlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Ülke; 1990'lı yılların başına kadar ırk çatışmalarının yoğun yaşandığı bir coğrafya olmasına rağmen, kendi özgün kimliğini her zaman korumuş ve bu özgünlük sanat eserlerine de yansımıştır. Geçmişten günümüze özenle korunmaya çalışılan kültür ve geleneksel değerler bugün Güney Afrika toplumunun ürettiği el sanatlarında ve artistik çalışmalarında farklı yansımalarla izlenmektedir.

Görsel 1. Taş üzerine oyulmuş geleneksel Güney Afrika deseni, M.Ö.2000-1000, 53x54x24 cm., Mc Gregor Müzesi, Kimberley

Kimliğin belirleyici niteliklerden biri olan el sanatları, geçmişle günümüzü birbirine bağlayan en etkili iletişim araçlarından biridir. Sembolik bir anlam taşıyan bu sanatlar; gelenek, görenek, duygu ve düşüncelerin aktarılmasında önemli bir rol üstlenir. Güney Afrika'da günümüz geleneksel el sanatları, tasarım ve sanat üretimlerinde; geçmiş gelenek ve kültürlerinin izlerini taşıdığını ve kendi toplumlarına has özgün üretimler olduklarını ve bu üretimlerde kendi kültürel kodlarının da yansıtıldığını görürüz. Durum böyle olunca da dünya ülkeleri tarafından ilgi gören ve ana geçim kaynaklarından birini oluşturan turizme yönelik bir sektör oluşturulduğu görülmektedir. Bu sektör içinde genel olarak; ağaç işçiliği (Kaplara masklar

kullanım eşyaları), Örgü, tekstil ürünleri, boncuk işlemeciliği, takı tasarımı ve üretimi, boynuz ve kemik ürünleri, deri çalışmaları, atık malzemelerden hediyelik eşyalar, değişik malzemelerden yapılmış heykeller, geleneksel çömlekçilik ve çağdaş yorumlamaları ön sıraya çıkmaktadır.

Görsel 2. Seramik ve ahşaptan oluşan ve günümüzde üretilen hediyelik eşyalar.

Özellikle örgü geleneği farklı biçimlerde saçlarda ve el sanatları olarak üretilen ürünlerde çoğunlukla yerel dokumalarda modern tarzda ve farklı biçimlerde görülmektedir (Haour, 2010:86).

Görsel 3. Örgü geleneği ile günümüzde üretilmiş hediyelik eşyalar

Ülkenin geleneksel yapısını, kültürünü yansıtan bu özgün üretimler; geleneksel ve çağdaş versiyonları olmak üzere özgün ve nitelikleri bozulmadan üretilmekte aynı zamanda da ülkenin geçmişten günümüze gelen uygarlık sürecinin bir göstergesi konumu olmaktadır.

Görsel 4. Geleneksel kültürü yansıtan özgün hediyelik eşyalar

"Uygarlık, bir toplumun kültürü ile bütünleşen sanat, düşünce, bilim ve teknoloji ürünlerinin tümüyle pratik yaşama yansımasıdır. Binlerce yıl süren gelişmelerin sonucunda insan aklının, emeğinin duygularının bilim ve teknolojinin desteği ile ortaya çıkan birikimidir"². Bu nedenle kültür ve sanat; içinde bulunup boyut ve anlam kazandığı uygarlığın kültür kodları ve sembolleridir. Bu sembol ve kültür kodlarıyla toplumların nereden nereye geldiği özünden sapıp sapmadığı anlaşılabilir. Yeryüzünde bazı toplumlar vardır ki teknolojinin getirdiği refah ile hızlı gelişime ayak uydurup kendi kültürlerinin yozlaşmasına bakmadan ilerlemesini sürdürürken toplum düzeni ile birlikte gelenek ve göreneklerini de yok etmektedirler. Gelenek ve görenekler bir milletin yazılı olmayan kanunlarıdır. Bu gelenek ve görenekler toplum ve kültür ile bütünleşerek sanat olarak karşımıza çıktığında o toplumun kültürel kodlarını da yansıtmış olur. Bu anlayışla üretilen

² <http://www.yilmazulusoy.com/tr20> adresinden ve Mayıs 2019'da alınmıştır.

özgün üretimlere baktığımızda hangi toplumda ve ne zaman üretildiğini anlayabiliriz. Bu anlaşılabilirlik, net ve yalın olduğunda özgün üretimler çağını yansıtmakta ve aynı zamanda belgesel olma niteliğini de kazanmaktadır.

Görsel 5. Günümüz Güney Afrika özgün hediyelik eşya üretimleri

Dünyaya global açıdan baktığımızda, her şeye genellikle ekonomik ve ticari açıdan yaklaştığımızı görürüz. Bu noktada ülkeleri millet yapan önemli değerlerden; kültür, gelenek gibi unsurlara sahip çıkmak; bireylere, toplumlara ait olduğu kadar en büyük sorumluluk ve yürütme görevi ise devletlere aittir. Buradaki koordinasyonu doğru kuran toplumlar özgün geleneksel ve sanatsal üretimlerle dünyaya kendi kültürlerini pazarlayarak dünya ülkeleri arasında prestijli konuma gelirler. Araştırma kapsamında yapılan incelemeler sonucu Güney Afrika bu prestiji çoktan hak etmiş ülkelerden biridir. Gerek el sanatlarında, gerek tasarım ürünlerinde, gerekse sanat üretimlerinde ve hediyelik eşyalarda kendi kültürlerini ve kültür kodlarını yansıtan üretimler dışında ithal ürünlere rastlamak oldukça zordur. Bu ülkenin insanları tasarım ve sanatta kendi tarzlarını ortaya koyarken aynı özgün tavrı ve tarzı renk ve desenleriyle kıyafetlerinde de göstererek kendi modalarını oluşturmakta, ayrıca saç kesimleri ve örgülerine de aynı özeni göstererek dünyadaki kültürlere karşı görsel duruşu ve özellikleri ile de biz buradayız demektedirler.

Güney Afrika'da dünya pazarı açısından özellikle hediyelik eşya olarak üretilen ürünler incelendiğinde ortaya konulan neredeyse bütün sanatsal ve geleneksel ürünlerin kendi üretimleri olduğu ve kendi kültürlerini yan-

sıttığı görülmektedir. Ortaya çıkan tabloda özellikle hediyelik eşya konusunda ülkemizde ve birçok ülkede olduğu gibi yozlaşmış ve ithal ürünler görülmezken kendi tasarım ve sanatsal tarzlarını ortaya koymaları ve kendi kimliklerine sahip çıkmaları hayranlık uyandırmaktadır. Ülkedeki el sanatları, tasarım ve sanat üretim grupları incelendiğinde genel olarak; geleneksel dokuma kumaşlardan üretilmiş tasarım kıyafet ve güncel kullanım tekstil üretimleri, ağaç üretimleri, takı tasarımı ve üretimi, boynuz ve kemik üretimleri, deri üretimleri, atık malzeme üretimleri, değişik malzemelerden yapılmış heykeller olduğu görülür. Bu üretimlerin başında ise; M.Ö. 7000'lerden beri günlük hayatın içinde her daim var olan, farklı biçimlerde üretilen ve günümüzde de üretilmeye devam eden geleneksel çömlekçilik sanatı ve çağdaş üretimleri gelmektedir.

Görsel 6. Günümüzde seramik atölyeleri tarafından üretilen özgün hediyelik duvar seramikleri

Güney Afrika'da Çömlekçilik Sanatı

Güney Afrika Cumhuriyetinde geleneksel ve kültürel özelliği bozulmadan sürdürülen önemli sanatlardan biri de çömlekçilik ve seramik sanatıdır. Antik yerlerdeki kazılarda ortaya çıkan çanak çömlek parçalarından arkeologların yaptığı araştırmalara göre Afrika'da çömlekçilik MÖ 7000 yılına kadar dayanmaktadır.

Görsel 7. Geleneksel yöntemle çömlek şekillendirme

Ortaya çıkan antik seramik parçalar Afrika toplumlarının kültürel değişimleri hakkında fikir verirken, sürdürdükleri yaşamı, gelişimlerini, ihtiyaçlarını ve sahip oldukları becerileri de ortaya koymaktadır. Bu bilgi ve belgeler Afrika sakinlerinin izlerini sürmek için önemli ipuçlarını oluşturmaktadır. Kazılar sonucunda ortaya çıkan çömlekçi ürünler; su taşımak, yiyecekleri saklamak, sıvı ve sütün depolanması, yemek pişirmek, servis yapmak ve içki içmek için kullanılmışlardır³.

Görsel 8. Yiyecek ve sıvı taşımak için biçimlendirilen çömleklerin açık havada pişirimi

Bu kullanım eşyalarının yanı sıra; sadece ağız, burun ve gözlerinin göreceği kısımları boşlukta bırakan tüm baş kısmını kaplayan miğferler üretilmiştir. Bu miğferlerin dini ritüellerde ve tiyatro sahnelerinde kullanıldığı bilinmektedir (Delafosse, 2012: 21).

Görsel 9. Lydenburg Kafası, M.Ö. 500-700, 38x26x25.5 cm., Cape Town Üniversite Koleksiyonu, Güney Afrika Müzesi, Cape Town

Bütün toplumlarda olduğu gibi Afrika'da çömlekçilik ihtiyaçtan doğan el sanatlarından biri olmuştur. Bugün üretim teknikleri, malzeme ve form konusunda teknoloji ve bilimin oldukça ilerlemesine rağmen geleneksel şekil ve yöntemlerle üretilmiş ve bezenmiş çömlekçi ürünleri basit ve ilkel olmasına rağmen oldukça değerlidirler. Onları değerli kılan malzemesinin özelliği değil kültürel ve artistik değerleri üzerinde taşınmasından kaynaklanmaktadır. Günümüzde teknoloji ve bilimin sağladığı olanaklarla üstün kalitede seramik yapmak ve bulmak oldukça kolaydır. Fakat içinde bulunduğu şartlarda üretilen Güney Afrika çömlekleri taşıdığı kültürel kimlik özelliği ile oldukça farklı statüde olup, kendisine verilen değeri hak etmektedir.

³ <https://www.contemporary-african-art.com/african-pottery.htm> 29 Mayıs 2019'da alınmıştır.

Görsel 10. Güney Afrika'da üretilen ilk çömleklerden örnekler, Iziko Müzesi, Cape Town

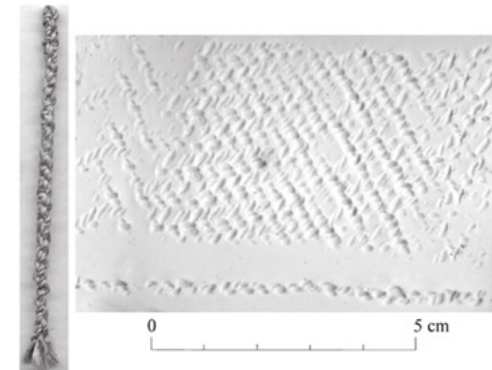
Güney Afrika çömlekçiliği incelendiğinde çamur hazırlamadan ürünün bitim aşamasına kadar geçen süre oldukça ilkel şartlarda gerçekleşmektedir. Fakat teknik şartların zorluğuna rağmen kültürün ürüne yansması ve el becerisinin ortaya çıkardığı güzel örneklerle sonlanır. Afrika çömlekçiliğinde geleneksel olarak elle biçimlendirilen formlar; küpler, çanaklar, büyük su kapları ve tencereler gibi günlük kullanımda işlevsel özelliğe sahip büyük boyutlu formlardan oluşmaktadır.

Görsel 11. Güney Afrika Çömlekçiliğinde elle şekillendirilen küp

Çömlekçilik yapılan her yerde olduğu gibi Güney Afrika'da yerel ve geleneksel çömlekçi ürünün yapılması; üretime uygun kilin bulunup hazırlanması ile başlar. Doğadan alınan kil öncelikle taş, kök gibi istenmeyen materyallerden arındırılır ve basit yöntemlerle öğütülerek elenir. Öğütülen kil yoğrulacak bir kıvama gelinceye kadar suyla karıştırılır. Bünyeye katılmak üzere daha önceki üretimlerde deneyimlenerek belirlenen kum çakıl taşları ve eski çömlek kırıkları gibi malzemeler başka bir yerde öğütülerek yine önceki deneyimlerden bilinen tane boyutuna kadar getirilir. Hazırlanan sert seramik bünyeler ıslanmış seramik kili ile karıştırılır. Karışım; kaba olarak çığnenerek homojen hale getirilir. Çığneme işlemi yapılmıyorsa ya da yapılmak istenmiyorsa tahta veya pişmiş bir seramik parçası üzerinde karışım el ile yoğrularak istenilen şekillendirme kıvamına getirilir. Bazı yörelerde bünyenin yapısından dolayı pişirim sonrası ürünün çok küçülme ve çatlamasını önlemek için çamurun içerisine kurutulmuş otlar ve pirinç samanı karıştırılarak yoğrulma işlemi yapılır. Çamura katılan oranlar göz kararı ve tecrübe ile belirlenir. Hazırlanan çamur; tornada şekillendirmeye uygun olmadığı için daha çok el ile biçimlendirilen ürünlerin yapımında kullanılır. Günümüzde torna ile şekillendirme yöntemi yoğun olarak kullanılmakta ve bu atölyelerde kullanılmak üzere üretime uygun küçük tane boyutlu çamurlar hazırlanmaktadır.

Üretim sürecinde basit el aletleri kullanmışlardır. El ile biçimlendirilen ürünlerin ilk üretim aşaması bittikten sonra dekor aşamasına geçilmiştir. Güney Afrikalı çömlekçiler ürünlerini dekorlarken ahşap, deri, tekstil ürünlerinde vb. olduğu gibi daha çok kendi geleneksel desen biçim ve renklerini kullanmaktadır. Üretilen formların üzerine yapımıcısı yine kendi geliştirdiği desen-dekorları; iz bırakan mühür materyaller ve basit el aletleri yardımı ile kendi yöntem ve teknikleriyle uygulamışlardır.

Görsel 12. Saç örgüsünün bıraktığı izlerin yaş çamur üzerinde kullanım örneği

Çömlekçilerin yaptığı dekorların desenleri; genel olarak elle çizilmiş serbest geometrik desenlerden oluşmaktadır. Dekor uygulamalarında genel olarak; kırmızı, beyaz ve siyah gibi astar kullanılmaktadır. Gerek desen, gerek dekor gerekse dekor form ilişkisi ile ortaya çıkan ürünler; kendi kültürlerini yansıtırken üreticinin marka kimliğini de ortaya koymaktadır.

Güney Afrika Çağdaş Seramik Sanatçılarından Örnekler

Günümüzde Güney Afrika'sında içinde bulunduğu üretim şartlarına göre üretim yapmaya çalışan çömlekçiler ve seramik sanatçıları bulunmaktadır. Sanatçılar ilk üretimlere göre daha kaliteli çamur, sır, boya, elektrikli çamur tornası ve fırın gibi ekipmanlar kullanarak ürettikleri form ve desenlerdeki özgünlüklerini kaybetmeden üretimlerine devam etmektedirler. Çeşitli firmalardan temin ettikleri hazır çamurlar daha kaliteli bünye imkânı sağlarken, renkli astar ve boyalardaki çeşitlilik; geleneksel sanatlarının devam ettirilmesinde özgünlüklerinin aktarılmasında olumlu katkılar sağlamaktadır. Günümüzde Güney Afrika seramik sanatına, sanatçılarına ve geleneksel üretimlerine duyulan ilgi çömlekçilik sanatının kırsaldan şehirlere gelmesine ve kullanım kaplarından artistik seramik üretimine dönüşmesine olanak tanımıştır. Özellikle Cape Town'da geleneksel kimliği çok iyi özümsemiş kullanım eşyasının yanında artistik üretim yapan sanatçılar varlıklarını sürdürmektedirler. Bu sanatçılar arasında; Andile Dyalvane, Madoda Fani, Clementina van der Walt, Lisa Firer'i sayabiliriz.

Görsel 13-14. Andile Dyalvane ait geometrik ve çizgisel desenli seramikler

Nelson Mandela büyük şehir Üniversitesi, seramik tasarım mezunu olan Andile Dyalvane; Woodstock merkezinde yer alan Imiso Ceramics Stüdyo'sunun kurucularındandır. Ürettiği seramik eserlerinde Güney Afrika kültürünü en iyi şekilde yansıtan sanatçılardan biridir. Eserlerindeki yüzey uygulamalarında; geometrik öğeleri, çizgileri, geleneksele dayalı desen ve simgeleri ülkenin geleneksel üretimine bağlı olarak; oyarak, kazıyarak ve astarlarla boyayarak kendi tarzını oluşturmuştur. Sanatçı, çalışmalarını "insan formunda anatomik, soyutlamada doğal tarih" olarak tanımlamaktadır (Dyalvane, 2014:2). Üretimlerini; insan figürleriyle dekorlu çeşitli kaplar, çanaklar, tabaklar ve ev eşyalarının yanı sıra çeşitli soyut artistik formlar oluşturmaktadır. Eserlerini; serbest elle, çamur tornasında ve bazen de kalıp yardımı ile üreten sanatçı, dekor uygulamalarında, desenlerinde ve kullandığı renklerde geleneksel Afrika kültürü öğelerini yakından hissetmek mümkündür.

Sanatçının eserleri; Cape Town Iziko Ulusal Müzesi, Nelson Mandela Metropolitan Sanat Müzesi, Port Elizabeth Müzesi ve Tayvan-Taipei'de bulunan Yingge Seramik Müzesi daimi koleksiyonunda yer almaktadır. Ayrıca sanatçı; Danimarka, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri ve Tayvan'daki galerilerde çalışmalarını sergilenmiş ve erleri koleksiyonerler tarafından satın alınmıştır.

Geleneksel Afrika seramik sanatını bütün karakteristik ve kültürel özellikleri ile sürdüren ve Cape Town'da yaşayan bir diğer sanatçı Madoda Fani'dir. Sanatçı; her zaman seramik çanaklar ürettiğini ve bu üretimleri yaparken bir öncekinden daha iyi yapmayı hedeflediğini belirtmiştir (Khwezi, 2015:3). Dumanlı pişirim ve perdahlı-parlak ürünler yapma konusunda oldukça başarılı çalışmalar yapan sanatçı, perdah ve dumanlı pişirim konusunda KwaZulu-Natal'da eğitim almıştır⁴. Eserlerini; dikkatli, detaylı ve büyük bir titizlikle ince bünyeli minimaliz parçalardan oluşturmaktadır. Doğal dünyadan ilham aldığını belirten sanatçı; doğada bulunan kıvrımlı formları, tüm böcekleri ve bunların onda bıraktığı etki ve izleri üretmiş olduğu eserlerinin üzerinde ayrıntılı bir şekilde işlemektedir⁵.

⁴ <https://www.monkeyapple.art/artists/fani-ceramics/> / 29 Mayıs 2019'da alınmıştır.

⁵ <https://www.monkeyapple.art/artists/fani-ceramics/> / 29 Mayıs 2019'da alınmıştır.

Görsel 15. Madoda Fani'ye ait perdahlı ve dumanlı pişirimli seramikler

Güney Afrika kültürünü yorumlayarak kendine özgü minimaliz bir tarzla eserlerine yansıtan ve Cape Town'da yaşayan çağdaş seramik sanatçılarından bir diğeri de Lisa Firer'dir. Sanatçı; uygulamalarını daha çok porselen bünye üzerinde çamur yaş iken akıtma dekorları ile ebru görünümleri elde ederek gerçekleştirmekte, çoklu ve canlı renkleri bir arada kullanmakla beraber, siyah-beyaz, mavi-beyaz gibi renkleri daha çok kullanmayı tercih etmektedir. Plaka biçiminde açmış olduğu porselen çamurunu deri sertliğinde kıvrarak özgün vazo formlarını daha çok üretmeyi tercih eden Firer, bu formlarında ebru görünümlü dekorların yanı sıra bitkisel desenleri yalın ve rölyef biçiminde uygulamaktadır.

Görsel 16-17. Lisa Firer'e ait ebru görünümlü ve bitkisel desenli seramikler

Clementina van der Walt ise tıpkı Andile Dyalvane gibi kendisine komşu Woodstock merkezindeki stüdyosunda yaklaşık kırk yıldır üretimini sürdürmektedir. Ulusal-uluslararası koleksiyon ve müzelerde eserleri bulunan sanatçının Londra'da Leach Pottery'de 2018 yılında sergisi gerçekleştirilmiştir. Güney Afrika kültürünü ve desenlerini eserlerinde kendine özgü tarzla yansıtan sanatçı çok renkli ve geometrik desenler kullanmayı tercih etmektedir. Daha çok organik tabak ve çanaklar üretmeyi tercih eden Clementina, bu formlar üzerine dekorlarını rahatça uygulamaktadır.

Görsel 18. Clementina van der Walt ait çok renkli seramikler

Kendi kültürel kimliklerini kaybetmeden büyük bir gayretle sanatını sürdüren yukarıda bahsi geçen sanatçıların dışında Güney Afrika'da seramik sanatına ve sanatçılara destek vererek seramik eserleri bünyesinde barındıran Iziko Müzesi gibi kurumlar da bulunmaktadır. Iziko, Güney Afrikalı sanatçıların çağdaş eserlerinin yanı sıra Asya, Avrupa, Afrika seramiklerine de sahiptir. Müzedeki seramikler; yüz yıldan fazla bir süredir arkeolojik kazılardan, özel bağışlardan, sanat galerilerinden, açık arttırmalardan ve hepsinden önemlisi de sanatçılardan satın alınarak elde edilmektedir.

Görsel 19. Arkeolojik kazılardan elde edilen seramikler, Iziko Müzesi

20 ve 21. yüzyılda Güney Afrika'da üretilen 200'den fazla seramik eserler müze koleksiyonunun odak noktasını oluşturmaktadır. Ayrıca müzede 2000 yılı öncesine kadar üretilen geleneksel seramikler de bulunmakta ve böylece Güney Afrika seramik tarihi hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Ayrıca müzeye gelen ziyaretçilere; seramiklerin zengin tarihi ve çok katmanlı anlamları hakkında bilgilendirmek amacıyla çeşitli temaları kapsayan bilgi panelleri eşlik etmekle beraber görsel ve DVD gösterimleri ile çeşitli seramik yapım teknikleri ve uygulamaları gösterilmektedir⁶.

Görsel 20. Andile Dyalvane ve seramik eseri, Iziko Müzesi, Cape Town

Sonuç

İnsanlar var olduğu günden beri iletişime, etkileşime açık varlıklar olup toplum içerisindeki etkileşim sürecine bilerek veya bilmeyerek aracılık ederler. Etkileşim; varlıkların, düşünce ve toplulukların bireysel olarak ya da birlikte, karşılıklı etkime sürecidir. Günümüzde etkileşim ve değişim birçok geleneği ve kültürü olumsuz yönde etkilerken onların yok olmasına veya farklı biçim ve içeriklere dönüşmesine neden olmaktadır. Değişim ve etkileşime açık olan değerlerin başında geleneksel üretimler ve kültürel değerler gelmektedir. Ancak toplumların ve onu oluşturan fertlerin bilinçli bir şekilde gelenek ve kültürlerine bağlılığı olumsuz değişim ve etkileşimlere izin vermemektedir.

Güney Afrika Cumhuriyeti dünyadan gelecek her türlü etkileşime açık bir ülke olmasına rağmen geleneksel el sanatları ve sanatsal çalışmalarındaki kültürel değerlerin korunmasında oldukça başarılı ve örnek bir tavır dünyaya sergilemektedir. Birçok ülkenin turizme yönelik geleneksel el sanatları veya artistik üretimleri incelendiğinde genellikle uzak doğu üretimi veya etkileşimi olduğu görülmektedir. Oysa Güney Afrika, Cape Town'da yapılan gözlemlerde; sanatçıların, tasarımcıların ve zanaatkarların özgün üretimlerini sergilendiği açık ve kapalı alan gibi pek çok mekânlar bulunmakta ve bu mekânlarda geleneksel kültür ve değerlerini çağdaş yorumlarıyla yansıtan, tasarım ve artistik ürünler alıcısıyla buluşmaktadır. Yapılan gözlem sonucu bu noktada önemli olan; üretimlerin içinde Güney Afrika kültürünün dışındaki ürünlere rastlanmamış olunmasıdır. Bu durum geleneksel ve çağdaş seramik sanatı için de aynıdır. Çömlekçilik sanatı ve ona bağlı olarak gelişen sanat seramiğinin üretimi; geleneksel yapısı değiştirilmeden çağdaş gelişmelere ayak uydurulup özgünlüğü korunarak, ustalar ve çağdaş sanatçılar tarafından sürdürülmektedir. Geleneksel üretimlerin çağdaş seramikler olarak geliştirilerek üretilmesi, kendi özgün sanat anlayışlarını bu üretmiş oldukları eserlere yansıtma, dünya ülkeleri tarafından kabul göreberek beğenilmekte ve ayrıca sanat koleksiyonerleri, galeriler ve Iziko gibi sanat müzeleri tarafından desteklenmektedir.

Seramik sanatının binlerce yıldan beri ortaya konmuş en önemli kültürel kimliklerden biri olduğu ve olmaya da devam ettiği bilinmektedir. Toplumların oluşturduğu seramik sanatı gibi geleneksel sanatlar; kimliğin sadece yazılı belgeden ibaret olmadığını bir toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin tıpkı Güney Afrika'da olduğu gibi geleneğine kültürüne ve sanatına sahip çıkarak tüm dünyaya var olduklarını göstermenin bir yolu olduğunu ortaya koymaktadır.

⁶ <https://www.iziko.org.za/collections/ceramics> 31 Mayıs 2019'da alınmıştır.

Kaynakça

Delafosse, M. (2012) *African Art*, New York: Parkstone International Yayıncılık.

Dyalvane, A. (2014), *Idladla*, South Africa: Southern Guild Yayıncılık.

Ezio, B. (2000). *African Art and Artefacts in European Collections 1400-1800*, ISBN0714125474, London: British Müzesi Yayınları.

Haour, A., Manning, K., Arazi, N., ve Gosselain, O. (2010). *African Pottery Roulettes Past and Present : Techniques, Identification and Distribution*, Oxbow Books Yayıncılık

Khwezi, G. (2015) *Madoda Fani Black-On-Black*, ISBN: 978-0-620-69237-3, South Africa: National Art Council Yayıncılık

Ok, S. T., Çeşmecioğlu, S. (1992). "Güney Afrika Cumhuriyeti", , yayın no: -16, Ülke Etütler Dizini No: 38, İstanbul Ticaret Odası Yayınları

Wassing, R. S. (1968). *African Art*, , ISBN:0-88168-1466, London: Fine Art Books Yayınevi,

Görsel Kaynakları

Görsel 1. Delafosse, M. (2012). *African Art*, New York: Parkstone International Yayıncılık.

Görsel 2. 3. 4. 5. 6. Yazar Arşivi

Görsel 7. Fotoğraf Patrica Davison, Sosyal Tarih Koleksiyon Arşivi, iziko Müzesi, Cape Town

Görsel 8. iziko Müzesi Arşivi, Cape Town

Görsel 9. Delafosse, M. (2012). *African Art*, New York: Parkstone International Yayıncılık.

Görsel 10. Yazar Arşivi

Görsel 11. iziko Müzesi Arşivi, Cape Town

Görsel 12. Haour, A., Manning, K., Arazi, N., ve Gosselain, O. (2010). *African Pottery Roulettes Past and Present : Techniques, Identification and Distribution*, Oxbow Books Yayıncılık

Görsel 13. 14. <http://www.imbizogallery.com/andile-dyalvane---ceramics.php/> 12.06.2019'da alınmıştır

Görsel 15. <https://www.visi.co.za/madoda-fani-chuma-maweni-at-southern-guild/> 11.06.2019'da alınmıştır.

Görsel 16. 17. <http://lisafirer.co.za/product-category/whiteware/> 11.06.2019'da alınmıştır.

Görsel 18. <https://www.google.com/search?q=Clementina+van+der+Walt&tbm> 10.06.2019'da alınmıştır.

Görsel 19. 20. Yazar arşivi